

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO   BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỸ THUẬT THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

-----***-----

Phạm Như Linh

**NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH ĐỒ CHƠI GỖ
TẠI VIỆT NAM**

Chuyên ngành: Lí luận và lịch sử mỹ thuật
Mã số: 9210101

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGHỆ THUẬT

TP. HỒ CHÍ MINH - 2022

Công trình được hoàn thành tại:
TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỸ THUẬT THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

PGS.TS. Huỳnh Quốc Thắng

PGS.TS. Hoàng Minh Phúc

Phản biện 1: .....

Phản biện 2: .....

Luận án được bảo vệ trước hội đồng chấm luận án cấp Trường tại:

Trường Đại Học Mỹ Thuật Thành Phố Hồ Chí Minh

Số 5 Phan Đăng Lưu, Phường 3, Quận Bình Thạnh, TP.HCM

Vào hồi ...g..., ngày ... tháng ... năm 2022

TP. HỒ CHÍ MINH - 2022

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ

1. Phạm Như Linh (2006), “Tràng An”, đạt giải nhất thiết kế, GIẢI HOA SEN được Hội Mỹ nghệ & Chế biến gỗ kết hợp với Sở Văn hóa Thể thao du lịch TP.HCM tổ chức, *Sở Văn hóa Thể thao du lịch Tp. Hồ Chí Minh*.
2. Phạm Như Linh (2022), “Tạo hình đồ chơi gỗ và giáo dục nhận thức thị giác ở trẻ em”, *Giáo dục Nghệ thuật*, số 40 – 2022, tr.74-78
3. Phạm Như Linh (2022), “Đồ chơi trong văn hóa Việt Nam”, *Tạp chí Văn hóa học*, số 2 (60) -2022, tr.

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Đồ chơi gỗ là những sản phẩm đồ chơi được chế tác từ vật liệu gỗ (vật liệu chủ yếu là gỗ và có kết hợp hỗ trợ từ một số vật liệu khác). Đồ chơi gỗ là sản phẩm có chức năng giải trí, phát triển thể chất, trí thông minh, cân bằng tâm lí và cả chức năng giáo dục, trong đó bao gồm giáo dục thẩm mỹ cho người chơi. Đồ chơi gỗ có đặc tính an toàn, sử dụng bền lâu, thân thiện với môi trường, mang tính đặc trưng của sản phẩm được làm thủ công hoặc được sản xuất công nghiệp một cách tinh tế, trau chuốt. Bản thân đồ chơi gỗ, ngoài tính công năng, sự tiện dụng và phù hợp với người dùng thì yếu tố thẩm mỹ cũng đóng góp vai trò vô cùng quan trọng, bởi sự hấp dẫn thị giác làm tăng giá trị giải trí cho sản phẩm tạo sự hấp dẫn thị giác cũng như giúp người sử dụng được thuận tiện hơn trong cách chơi.

Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ là một trong những loại hình nghệ thuật ra đời sớm. Nó được biểu đạt qua các yếu tố như: điểm, đường nét, màu sắc, hình khối, không gian, chất liệu tạo nên các mối quan hệ tạo hình, tác động đến người chơi bằng cảm hứng thị giác và xúc giác.

Tại Việt Nam, lịch sử về đồ chơi gỗ đã có từ lâu đời và vẫn được tiếp tục phát triển đến nay. Hiện tại, đồ chơi gỗ đáp ứng được những yêu cầu sản xuất và nhu cầu của xã hội đương đại như: nguồn nguyên liệu luôn sẵn có từ thiên nhiên, phù hợp với xu hướng sáng tạo thiết kế sản phẩm xanh, sạch, hợp tự nhiên, an toàn và bền. Có thể nói, việc phát triển những dòng sản phẩm được làm từ những vật liệu tự nhiên như đồ chơi gỗ là một liệu pháp giúp cân bằng cho đời sống tinh thần của một xã hội công nghệ, khi mà mỗi cá nhân bị hút vào những

trò chơi, đồ chơi công nghệ, xa rời không gian tự nhiên đang có khuynh hướng dần bị cô lập và chìm đắm bởi những không gian ảo. Đồ chơi gỗ giúp gắn kết mối quan hệ gần gũi, mật thiết giữa người với người, giữa người với thiên nhiên. Và như vậy, bao hàm trong đồ chơi gỗ là giá trị thẩm mỹ từ vẻ đẹp hình thức đến công năng sử dụng, nó phản ánh quan điểm, bối cảnh và sự phát triển của nền kinh tế, khoa học kỹ thuật, văn hóa và xã hội của một cộng đồng.

Giờ đây, khi công nghệ sản xuất phát triển vượt bậc, trình độ văn hóa được nâng lên, đáp ứng nhu cầu thẩm mỹ ngày càng cao của người chơi, các loại đồ chơi nói chung và đồ chơi gỗ nói riêng ngày càng tinh xảo, phức tạp, kích thích sự phát triển về thể chất và năng lực tư duy của người chơi. Sản phẩm đồ chơi gỗ đang dần hoàn chỉnh về chất lượng, về công nghệ sản xuất, về giá trị ứng dụng cũng như hấp dẫn về hình thức, mẫu mã đi cùng giá thành hợp lí.

Hiện nay ở Việt Nam, các công trình nghiên cứu chuyên sâu về lĩnh vực sáng tạo tạo hình đồ chơi gỗ vẫn đang là một khoảng trống lớn, nguồn tài liệu đề cập đến cơ sở lí luận của đồ chơi và nghệ thuật tạo hình, thiết kế đồ chơi gỗ còn rất hạn chế, có rất ít bản dịch tiếng Việt, tài liệu tiếng Việt chỉ rải rác ở một vài bài báo trên các trang thông tin truyền thông. Đây là một vấn đề rất đáng lưu tâm, đặc biệt đối với bản thân NCS, vốn là một người làm chuyên môn về thiết kế và là giảng viên giảng dạy thiết kế mỹ thuật và tạo dáng sản phẩm.

Việc có ít công trình nghiên cứu đi trước vừa gây khó khăn vừa là thuận lợi cho NCS chọn lựa hướng nghiên cứu mới này. Dưới góc độ nghệ thuật thị giác, nghiên cứu sẽ góp phần nâng cao giá trị nghệ thuật của một loại hình sản phẩm gần gũi với hoạt động văn hóa của con người nói chung và người Việt Nam nói riêng.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích tổng quát

Nghiên cứu tính thẩm mỹ, yếu tố tạo hình trong chế tác đồ chơi gỗ, nhằm xác định đặc điểm, giá trị về tạo hình và tiêu chí để phát triển lĩnh vực nghệ thuật này tại Việt Nam hiện nay.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu cụ thể

Tìm hiểu tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài, cơ sở lí luận và thực tiễn về nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ.

Phân tích sự biểu đạt các yếu tố tạo hình của đồ chơi gỗ tại Việt Nam giai đoạn từ năm 1986 đến nay.

Xác định/Nhận diện đặc điểm, giá trị và một số tiêu chí, giải pháp phát triển nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ tại Việt Nam đương đại.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của đề tài

Đối tượng nghiên cứu:

Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ, khảo sát nghiên cứu ở sự biểu đạt về hình thức (các yếu tố tạo hình đồ chơi gỗ như: hình, khối, màu, bố cục, chất liệu - kĩ thuật và công nghệ) và biểu đạt về nội dung (đồ chơi gỗ mang tính trí tuệ và tính giải trí).

Phạm vi không gian: Luận án nghiên cứu đồ chơi gỗ tại Việt Nam giai đoạn từ năm 1986 đến nay, được hiểu là toàn bộ đồ chơi gỗ xuất hiện tại Việt Nam bao gồm những đồ chơi gỗ truyền thống còn tồn tại đến nay, những đồ chơi gỗ được sản xuất và thiết kế tại Việt Nam (do các cơ sở sản xuất của người Việt và các nhà thiết kế Việt tạo ra), những đồ chơi gỗ được sản xuất tại Việt Nam theo mẫu mã nước ngoài, hoặc của nước ngoài có mặt tại Việt Nam. Luận án giới hạn nghiên cứu ở hai loại đồ chơi gỗ (đồ chơi mang tính trí tuệ và tính giải trí) dành cho đối tượng người chơi từ 03-18 tuổi.

Phạm vi thời gian: đồ chơi gỗ trong đề tài này với tư cách một sản phẩm công nghiệp trực tiếp liên quan nền kinh tế thị trường. Do vậy, nghiên cứu sự hình thành và phát triển đồ chơi gỗ nhất thiết phải đi theo tiến trình phát triển lịch sử của nó trong bối cảnh công nghiệp hóa - hiện đại hóa của Việt Nam và các nước trên thế giới. Cũng theo hướng trên, luận án tập trung nghiên cứu đồ chơi gỗ tại Việt Nam chủ yếu ở giai đoạn từ năm 1986 đến nay.

4. Câu hỏi và giả thuyết nghiên cứu

4.1. Câu hỏi nghiên cứu

Câu hỏi 1: Những yếu tố lịch sử, văn hóa, thẩm mỹ nào tác động đến sự hình thành, phát triển của nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ nói chung và đồ chơi gỗ tại Việt Nam nói riêng ?

Câu hỏi 2: Đồ chơi gỗ tại Việt Nam từ 1986 đến nay có những thành tựu và biểu hiện nghệ thuật tạo hình nào đáng chú ý ?

Câu hỏi 3: Đồ chơi gỗ Việt Nam có những giá trị, đặc điểm nghệ thuật tạo hình nào có thể lấy đó làm thế mạnh để phát triển tốt trong giai đoạn tới?

4.2. Giả thuyết nghiên cứu

Giả thuyết 1: Lịch sử phát triển của đồ chơi gỗ đi cùng với sự giao lưu tiếp biến văn hóa nên đồ chơi gỗ ở Việt Nam có tính tương đồng so về nhiều mặt với đồ chơi gỗ trên thế giới. Nhưng ở mặt khác, một số đồ chơi gỗ truyền thống còn tồn tại đến nay vẫn mang dấu ấn văn hóa Việt, tuy số lượng ít nhưng vẫn đậm đà bản sắc. Hơn nữa, gỗ là vật liệu truyền thống từ tự nhiên, dễ dàng tạo hình khiến cho đồ chơi gỗ có tính thẩm mỹ nổi bật và luôn mang nét đặc thù, rất phù hợp với nhu cầu và xu hướng của đồ chơi gỗ trong hiện tại và tương lai.

Giả thuyết 2: Từ năm 1986 tới nay, cùng với sự “đổi mới” và “mở cửa” giao lưu hội nhập quốc tế, Việt Nam đã có một sự thay đổi mạnh mẽ về mọi mặt. Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong xu thế hội nhập, toàn cầu hóa đã tác động đến nhận thức của xã hội về các giá trị văn hóa, nghệ thuật, tính thẩm mỹ, tính giáo dục, tính kinh tế của văn hóa chơi dẫn đến khả năng mở ra nền công nghiệp mới: Công nghiệp đồ chơi gỗ. Sự biểu đạt các yếu tố tạo hình đồ chơi gỗ cũng ngày càng phong phú, đa dạng, hấp dẫn hơn.

Giả thuyết 3: Từ xu hướng phát triển ngôn ngữ tạo hình truyền thống giao thoa cùng ngôn ngữ tạo hình hiện đại đã đem lại hiệu quả về thẩm mỹ thị giác cho người chơi, giúp cho họ có sự phát triển toàn diện về trí tuệ, thể chất, tinh thần, góp phần phát triển nền văn hóa thị giác. Trong hiện tại và tương lai, đồ chơi gỗ truyền thống Việt Nam kết hợp với những yếu tố đương đại sẽ không chỉ đơn thuần là việc tạo sự thu hút, hấp dẫn, kích thích trí tưởng tượng cho người chơi mà còn khơi nguồn những ý tưởng sáng tạo nên một thể hệ sản phẩm đồ chơi gỗ với nhiều giá trị mới, ngày càng tốt hơn, hoàn thiện hơn, tinh xảo hơn. Bên cạnh đó, yếu tố bản địa đóng vai trò quan trọng trong quá trình kế thừa giá trị thẩm mỹ của đồ chơi gỗ truyền thống, tích hợp với các giá trị đương đại, cùng sự học hỏi kinh nghiệm từ nền đồ chơi thế giới nhằm tạo nên những sản phẩm phù hợp với văn hóa của cộng đồng cư dân tại mỗi vùng đất, kết hợp với chất liệu địa phương để tạo tạo nên một bản sắc riêng biệt vừa dân tộc vừa hiện đại của đồ chơi gỗ ở Việt Nam.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu chính là Mỹ thuật học, trực tiếp là lý luận và lịch sử Mỹ thuật cùng một số chuyên ngành Mỹ thuật ứng

dụng (Design học, Thiết kế tạo dáng sản phẩm...) kết hợp phương pháp tiếp cận liên ngành (Nghệ thuật học, Văn hóa học, Dân tộc học, Xã hội học...) và các kỹ thuật nghiên cứu cụ thể như phân tích tổng hợp, điền dã, so sánh, thống kê, điều tra, phỏng vấn sâu...

6. Những đóng góp mới của luận án

Về mặt khoa học: Dưới góc nhìn của mỹ thuật học kết hợp các khoa học liên ngành khác, luận án bước đầu xác định sản phẩm đồ chơi gỗ không chỉ đảm bảo công năng của một món đồ chơi mà còn tồn tại với vẻ đẹp riêng như một tác phẩm của nghệ thuật tạo hình và một sản phẩm văn hóa. Qua đó luận án góp phần hệ thống hóa và hoàn thiện thêm cơ sở lí luận và thực tiễn về lĩnh vực tạo hình đồ chơi gỗ Việt Nam.

Về mặt thực tiễn: Góp phần nâng cao trình độ nhận thức, cảm thụ thẩm mỹ, làm rõ mối quan hệ có tính chất tương hỗ giữa giá trị thẩm mỹ với giá trị văn hóa, giáo dục, kinh tế, thương mại góp phần thúc đẩy sự phát triển của ngành công nghiệp sản xuất các sản phẩm đồ chơi gỗ.

7. Kết cấu luận án

Phần mở đầu (8 trang), kết luận (6 trang), tài liệu tham khảo (8 trang) và phụ lục (92 trang). Nội dung luận án: Chương 1: *Tổng quan tình hình nghiên cứu, cơ sở lí luận và thực tiễn về nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ* (36 trang); Chương 2: *Sự biểu đạt nội dung và hình thức nghệ thuật trong tạo hình đồ chơi gỗ tại Việt Nam* (50 trang); Chương 3: *Đặc điểm, giá trị, định hướng phát triển của nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ ở Việt Nam* (34 trang).

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU, CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH ĐỒ CHƠI GỖ

1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu

1.1.1. Tài liệu trong nước nghiên cứu về đồ chơi, đồ chơi gỗ và các nghiên cứu liên ngành

Đề tài tiếp cập một số khái niệm liên quan trong *Từ điển Tiếng Việt*; *Từ điển mỹ thuật phổ thông* của Đặng Thị Bích Ngân; *Giáo trình đồ chơi trẻ em* (2015) của Phạm Thị Loan; sách *Đồ chơi và trẻ em* (1962) của Phạm Văn Cường, Nguyễn Thị Lệ; *Lịch sử Trò chơi* của Thái Phong Minh đã bổ sung một số cơ sở lý luận về đề tài nghiên cứu.

Về vấn đề nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ, luận án tham khảo từ Giáo trình *Nghệ thuật tạo hình* của Đặng Thị Bích Ngân và Đặng Duy Lâm; nhà nghiên cứu Phạm Đỗ Nhật Tiến về lĩnh vực thiết kế trong cuốn sách *Mỹ thuật công nghiệp*; nhà nghiên cứu Nguyễn Hồng Hưng viết trong cuốn *Nguyên lí design thị giác* và họa sĩ Uyên Huy viết trong cuốn *Nghệ thuật thị giác & những vấn đề cơ bản* cũng như cuốn sách *Cơ sở Phương pháp luận Design* của nhà nghiên cứu Lê Huy Văn là tài liệu hiếm hoi được phổ biến cho rất nhiều thế hệ nhà thiết kế công nghiệp.

1.1.2. Tài liệu ở nước ngoài trình bày về lịch sử đồ chơi, nghiên cứu về đồ chơi, và trình bày sản xuất thủ công đồ chơi gỗ

Sách *A History of Toys* (1966) của Antonia Fraser có thể coi là một trong số hiếm các công trình nghiên cứu sớm nhất về lịch sử của đồ chơi; Chen Guotai (Marvin Chen, Hồng Kông) đã xuất bản cuốn *Chinese Toys* (2017) có thể coi là cuốn sách đầu tiên về lịch sử phát triển đồ chơi Trung Quốc; Cuốn *Russkaa Igruska - Đồ chơi Nga* -

Russisches Spielzeug (bản tiếng Nga, tiếng Anh và tiếng Đức, 1974) mô tả đồ chơi dân gian Nga; Tạp chí thủ công mỹ thuật Đức (Erzgebirgische Holzkunst aus Olbernhau, 1981); Tony Stevenson & Eva Marsden giới thiệu *Rocking Horses* (1999) về một nghề truyền thống làm đồ chơi gỗ châu Âu, đặc trưng nhất là đồ chơi gỗ ngựa bập bênh truyền thống; Cuốn sách *Century of the Child: Growing by Design, 1900-2000, The Museum of Modern Art* (Bảo tàng nghệ thuật hiện đại, 2012) và cuốn sách về Bảo tàng Tuổi thơ - *Museum of Childhood: A Book of Childhood Things* là sự khám phá lịch sử lâu đời thông qua những bộ sưu tập đồ chơi cổ điển trong Bảo tàng; Cuốn *Swedish Wooden Toys I* (2014) mô tả ngành công nghiệp đồ chơi Thụy Điển lâu đời, phản ánh truyền thống thiết kế và thủ công của Scandinavia tạo ra bản sắc quốc gia, truyền thống.

Các công trình nghiên cứu lí luận về đồ chơi còn rất hạn chế, chỉ tập trung góc nhìn từ trẻ em và từ giáo dục học hoặc quan niệm đồ chơi dựa trên sự chơi và trò chơi từ góc nhìn văn hóa học. Luận án hướng mục tiêu vào việc nghiên cứu sâu để có thể đưa ra lí thuyết khái niệm đồ chơi gỗ và nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ ở Việt Nam.

1.2. Cơ sở lí luận của đề tài

1.2.1. Một số khái niệm liên quan đến đề tài

1.2.1.1. Khái niệm Nghệ thuật tạo hình

Thuật ngữ *Tạo hình* là thủ pháp sáng tạo nghệ thuật bằng ngôn ngữ hình khối, màu sắc, chất cảm, không gian, bố cục.

Thuật ngữ *Nghệ thuật* khơi gợi trí tưởng tượng đòi hỏi phát triển kĩ năng có tính kĩ thuật, giữa nghệ thuật với thủ công nghiệp, giữa cái đẹp với tính mục đích; qua đó có thể hiểu rõ về một dân tộc, một quốc gia, một nền văn minh, thấy được lịch sử của dân tộc, xã hội đó.

Thuật ngữ *Nghệ thuật tạo hình* là nghệ thuật sáng tạo hình tượng cụ thể, sinh động, gợi cảm bằng đường nét, màu sắc, hình khối, sử dụng một số phương tiện và chất liệu, trên mặt phẳng/ không gian.

1.2.1.2. Khái niệm Chơi, Đồ chơi và Đồ chơi gỗ

Thuật ngữ *Chơi* là động từ chỉ hoạt động giải trí / nghỉ ngơi.

Thuật ngữ *Đồ chơi* là những đối tượng đặc biệt cho giải trí và giáo dục, hình dạng đơn giản, màu sắc hấp dẫn và thiết kế đẹp.

Đồ chơi trong đó bao gồm có hai mặt: chủ thể sáng tạo ra đồ chơi và chủ thể để sử dụng đồ chơi.

Luận án đưa ra khái niệm về đồ chơi được sử dụng trong nội dung luận án: *Đồ chơi* là một phạm trù (trừu tượng) để chỉ tất cả các vật cụ (hay phương tiện) phục vụ cho nhu cầu con người sử dụng để thỏa mãn một nhu cầu về mặt vật chất hoặc là tinh thần của con người trong những trường hợp nhất định. Và do đó, khi phân loại đồ chơi có thể phân loại theo giới tính/ lứa tuổi/ công năng sử dụng/ tính chất; phân loại theo thời gian truyền thống, hiện đại; phân loại theo nhu cầu hoạt động chơi; phân loại mục đích giáo dục/ vận động/ giải trí...

Thuật ngữ *Đồ chơi gỗ* là cách nói rút gọn của cụm từ đồ chơi bằng gỗ, chất liệu gỗ là chủ yếu, có thể có vài chất liệu khác phụ trợ.

Gỗ được sử dụng thường là loại gỗ mềm, dễ chế tác, không có dằm, không có độc. Sơn phủ là loại sơn giữ màu gỗ, thân thiện, an toàn.

1.2.1.3. Khái niệm “Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ”

Thuật ngữ *Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ* là thủ pháp sáng tạo nghệ thuật ĐCG bằng ngôn ngữ hình khối, màu sắc, chất liệu (chất cảm), không gian, bố cục; thể hiện tính thẩm mỹ, công năng, công

nghệ, kĩ nghệ tạo tác sản phẩm, công thái học và nhiều vấn đề khác liên quan.

Đề tài so sánh sự khác biệt giữa hai khái niệm: nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ với nghệ thuật thiết kế sản phẩm đồ chơi gỗ và mối quan hệ của chúng nhằm khoanh vùng được giả thuyết nghiên cứu nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ; đồng thời ứng dụng lí thuyết thiết kế với quan điểm: nghệ thuật làm phong phú những phương diện và giá trị tích cực trong đề tài.

Nghiên cứu của đề tài xác định được rằng dù là nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ hay thiết kế sản phẩm đồ chơi gỗ đều tựu chung giá trị cốt lõi là *Chân - Thiện - Mỹ*, được xem như là ba phẩm chất của mọi sản phẩm/ tác phẩm nghệ thuật, vì đó là sự hoàn mỹ về hình thức, sự toàn diện, sự chân thực về nội dung.

Vấn đề tạo hình gồm hai phương diện của hành động sáng tạo: Một là phương diện tạo hình; Hai là phương diện diễn đạt: việc khám phá bên trong và thông qua quá trình dựng hình, những hình thể của các ý tưởng và cảm xúc có trong tâm thức.

Ngôn ngữ tạo hình đồ chơi gỗ được thể hiện qua:

Hình dáng: đối với đồ chơi gỗ, kiểu dáng được hiểu trong ngữ nghĩa của thuật ngữ “form” và “shape”. *Form* là hình thức chung “ngôn ngữ của đồ vật”, “chức năng của hình dáng”. *Shape* là chỉ cái hình của những phần riêng lẻ được bố cục thành form của tác phẩm.

Không gian: sự chiếm chỗ trong không gian, là một phương tiện biểu đạt quan trọng của nghệ thuật tạo hình trong đồ chơi gỗ.

Không gian: là phần trống chung quanh vật thể; là một phần cấu trúc của vật thể, như một vật liệu tự thân, tương tự như các vật liệu rắn khác.

Hình thể và kết cấu, khối và không gian, các liên hệ tổng quát này mang những biểu hiện đa dạng trong các sản phẩm đồ chơi gỗ.

Bố cục của đồ chơi gỗ là các yếu tố hình thức tường minh về kiến tạo được sắp đặt trong những nguyên tắc tổ chức không gian đáp ứng công năng trong sự hài hòa thẩm mỹ.

Màu: có khả năng làm biến đổi hình vì hoạt động cảm xúc có tính thẩm mỹ (hình ảnh thị giác gây ra những liên tưởng thị giác).

Chất liệu nghệ thuật: Gỗ là một lựa chọn sinh thái thân thiện, an toàn, mang tính cổ điển nhưng vẫn đáp ứng thẩm mỹ hiện đại: kết cấu bề mặt, tính chất của chất liệu thể hiện qua bề mặt là một phần của ngôn ngữ khối, quan hệ khối với bề mặt của nó là không thể tách rời.

Bề mặt đồ chơi gỗ có hai khía cạnh: một là đại diện cho mặt chất liệu trừu tượng của một khối đồ chơi gỗ, hai là bề mặt tự nhiên do chất liệu gỗ sinh ra. Bề mặt đồ chơi gỗ hấp dẫn thị giác tùy vào ý người sáng tạo truyền tải, gỗ thể hiện tính đồng nhất ở cả hình thức và tính cách...

1.2.2. Phân loại đồ chơi gỗ

Đồ chơi được phân loại theo mục đích và phương thức chơi.

1.2.2.1. Đồ chơi gỗ trí tuệ: gồm về đồ chơi gỗ giáo dục và đồ chơi gỗ vận động, trong đó tính giáo dục, rèn luyện phát triển trí não được ưu tiên.

1.2.2.2. Đồ chơi gỗ giải trí: bao hàm nội dung về đồ chơi gỗ vận động và đồ chơi gỗ giáo dục, trong đó tính vận động và giải trí được ưu tiên.

1.2.3. Lí thuyết áp dụng

1.2.2.1. Lí thuyết mỹ thuật học: một đồ chơi gỗ đẹp phải đem đến tổng thể hòa hợp giữa các hình thức và nội dung.

1.2.2.2. Lí thuyết thiết kế và phương pháp luận design: nhằm gắn bó hữu cơ với kết cấu, công năng, chức năng của chúng, đáp ứng được những nhu cầu về đẹp hiện đại cần thiết của con người.

1.2.2.3. Lí thuyết vùng văn hóa: áp dụng dưới góc độ lịch sử, địa lí, xã hội làm cơ sở để phân tích quá trình phát triển đồ chơi gỗ tại Việt Nam.

1.2.2.4. Lí thuyết giao lưu và tiếp biến văn hóa: nhằm làm rõ yếu tố kế thừa và tiếp biến của đồ chơi gỗ Việt Nam, ảnh hưởng của đồ chơi gỗ ở Việt Nam từ 1986; sự khác biệt nào tạo nên bản sắc riêng biệt cho đồ chơi gỗ Việt Nam.

Một số lí thuyết liên ngành: dân tộc học, mỹ học, giáo dục học, văn hóa học nghệ thuật, tâm lí học nghệ thuật, hình thái học nghệ thuật để diễn giải sâu hơn ngôn ngữ tạo hình, giá trị nghệ thuật đồ chơi gỗ.

1.3. Khái lược lịch sử đồ chơi gỗ

1.3.1. Các giai đoạn hình thành phát triển đồ chơi gỗ trên thế giới

1.3.1.1. Giai đoạn sơ khai: hàng ngàn năm và rất ít thay đổi trong nhiều thế kỉ qua. Hầu hết các đồ chơi gỗ thời cổ đại đã được chế tác bằng tay (thủ công và mỹ nghệ), đó là những mô hình đơn giản của các dụng cụ hữu ích như gậy, rìu, cung, búp bê, nhằm giáo dục kĩ năng sinh tồn và ý nghĩa quan trọng của gia đình, và để giải trí.

1.3.1.2. Giai đoạn phát triển hoàng kim của đồ chơi gỗ: do điều kiện sinh sống được cải thiện, ban hành luật bảo vệ trẻ em, kĩ thuật công nghiệp cơ khí chính xác cũng như khả năng sản xuất hàng loạt là nguồn cung để đáp ứng nhu cầu gia tăng này.

1.3.1.3. Giai đoạn phát triển nền công nghiệp đồ chơi gỗ: ngành công nghiệp đồ chơi bắt đầu phát triển (ở Đức, đầu thế kỉ XX).

Ra đời: Hiệp hội các nhà sản xuất đồ chơi Anh (1944) và tổ chức Hội chợ đồ chơi hằng năm tại Brighton; Tiêu chuẩn an toàn cho đồ chơi (7/1989); Quy chế về Đồ chơi (01/1990) của Hiệp hội Đồ chơi châu Âu; Hiệp định thương mại tự do và các khuyến khích công nghiệp (1980). Thị trường dịch chuyển từ Tây sang Đông, Trung Quốc đã trở thành nhà sản xuất và xuất khẩu đồ chơi lớn nhất thế giới.

1.3.1.4. Giai đoạn suy thoái của đồ chơi gỗ: nguyên nhân nổi bật là: vật liệu mới, công nghệ mới, phương thức chơi mới. Đồ chơi gỗ trên thế giới ít dần đi và bị thay thế bởi đồ chơi hiện đại.

1.3.2. Các giai đoạn hình thành phát triển đồ chơi gỗ tại Việt Nam

1.3.2.1. Giai đoạn sơ khai: đồ chơi gỗ truyền thống Việt Nam gồm đồ chơi cung đình và đồ chơi dân gian.

1.3.2.2. Giai đoạn chiến tranh, bao cấp đến trước năm 1986: sự thiếu thốn, khó khăn và chiến tranh ảnh hưởng đồ chơi gỗ. Có lẽ đồ chơi là món đồ xa xỉ nhất về nghĩa đen lẫn nghĩa bóng.

1.3.2.3. Giai đoạn năm 1986 đến nay: chính sách mở cửa, các nhà sản xuất đồ chơi gỗ đã bắt nhịp được với xu hướng hiện đại, đã thổi vào đồ chơi gỗ hơi thở mới để chúng trở nên tốt và đẹp hơn.

Tiểu kết

Sự thiếu vắng đồ chơi và sự khó khăn trong việc thu thập dữ liệu ghi chép về đồ chơi gỗ bởi các lí do khách quan. Đồ chơi đã từng là một thứ xa xỉ, nhưng ngày nay đã trở thành sản phẩm thiết yếu. Sự phát triển nền công nghiệp đồ chơi gỗ trên thế giới đồng nhất với các công nghệ của thế kỉ XXI cho thấy đồ chơi gỗ là sự phát triển tất yếu của xã hội. Nghiên cứu đồ chơi gỗ Việt Nam đã và đang ở vị thế nào trong dòng chảy này.

Chương 2

SỰ BIỂU ĐẠT NỘI DUNG VÀ HÌNH THỨC NGHỆ THUẬT TRONG TẠO HÌNH ĐỒ CHƠI GỖ TẠI VIỆT NAM

2.1. Sự biểu đạt về hình thức tạo hình

2.1.1. Biểu đạt về hình trong đồ chơi gỗ

Tạo hình đồ chơi gỗ bằng hình thức cơ bản nhất toát lên sự duyên rũ và lôi cuốn, đồng thời kích thích tâm hồn của người chơi cũng như khả năng thu hút ánh nhìn của sản phẩm thông qua hình dáng bên ngoài và hình vẽ bên trên bề mặt sản phẩm. Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ áp dụng quy luật của sự đơn giản chính là trong tâm trí của chúng ta nhận thức mọi thứ ở dạng đơn giản nhất của nó dựa trên kiến thức khoa học tự nhiên mà chế tác ra đồ chơi. Có thể nói, sự tối giản là đỉnh cao trong nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ.

2.1.2. Biểu đạt về khối trong đồ chơi gỗ

Khối trong đồ chơi gỗ có khả năng tạo *Hình* có tính định hướng tương tự như đường nét.

Đồ chơi gỗ là nghệ thuật ba chiều, có kích thước, trọng lượng, kích thích các giác quan, mời gọi sự quan tâm và tương tác. Khi chơi, người chơi phản ứng sáng tạo theo cách mở, phản ánh sự năng động của khám phá nghệ thuật, tạo ra giá trị của những trải nghiệm, *đồ chơi gỗ phát truyền được cả ba kênh nghệ thuật ấy, có khối – màu - không gian chơi*

Tính năng đồ chơi gỗ dựa trên sự kết hợp uyên chuyên giữa các bộ phận, hoặc khớp hoặc lắp ráp. Đặc điểm là người sáng tạo ra nó cần phải nghĩ tới hiệu lực mỹ học của hình tượng vận động khi thay đổi hình dạng.

2.1.3. Biểu đạt về màu sắc trong đồ chơi gỗ

Trước một biểu hiện của nét và khối, trong môi trường cảnh quan về màu cụ thể, màu luôn là một trong các yếu tố tạo ra các hiệu quả thẩm mỹ thị giác hấp dẫn. Tạo hình đồ chơi gỗ đã dùng sức mạnh của màu sắc để tượng trưng cho các ý tưởng, mang lại sự trù phú cho ẩn dụ và làm cho tác phẩm mạnh mẽ hơn trong nội dung và ý nghĩa, cũng như cách cảm màu, chia tỉ lệ giúp người chơi nâng cao mỹ cảm.

2.1.4. Biểu đạt về bố cục trong đồ chơi gỗ

Bố cục tạo hình đồ chơi gỗ là sự hoàn thiện không ngừng về hình thể của sản phẩm; tính nhất quán của các hiển thị sẽ dẫn đến độ chính xác nhận dạng cao về ý nghĩa, ngữ nghĩa của chúng. Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ vận dụng một số nguyên lí như: sự thống nhất, chính phụ, điểm nhấn, tối giản, sức căng, tỉ lệ, cách điệu, nhịp điệu.

2.1.5. Biểu hiện về chất liệu gỗ

Chất liệu một số đồ chơi dân gian thể hiện sự khéo léo của người sáng tạo, và truyền đạt kiến thức dân gian, thẩm mỹ thị giác, và một khát vọng nhân văn. Chất liệu một số đồ chơi cung đình thể hiện sự tinh xảo theo phong cách cung đình, được trạm khắc hoặc in như lối in tranh trên giấy dó.

Chất liệu gỗ công nghiệp và công nghệ tiên tiến giúp mở rộng thị trường, nhưng vẫn nhấn mạnh vật liệu hữu cơ tự nhiên. Chất liệu tạo nên cảm xúc khi tương tác, ảnh hưởng khối hình theo nhiều cách khác nhau.

2.2. Sự biểu đạt về nội dung

Sự biểu đạt về nội dung là đồ chơi gỗ có hiệu quả giải trí khi có một nội dung thẩm mỹ nhất định. Nội dung thẩm mỹ càng sâu sắc thì cường độ giải trí càng lớn lao. Ngược lại, nó chỉ làm người ta mệt

mới thêm. Sự biểu đạt về nội dung nghiên cứu chính là nội hàm ảnh hưởng đến tâm trí của người chơi về những suy nghĩ, hình ảnh, hiểu biết sâu sắc, ký ức và cảm xúc hữu ích.

2.2.1. Sự biểu đạt nội dung đồ chơi gỗ mang tính trí tuệ

Đồ chơi gỗ có nghệ thuật tạo hình đơn giản giúp phát triển đồng thời cả trí tuệ và vận động. Tính dễ hiểu của sản phẩm là một khía cạnh cốt lõi khác của đồ chơi mở và đồ chơi gỗ thông minh, những loại đồ chơi dễ dàng và tự nhiên mà không cần hướng dẫn vì mọi người đều hiểu chúng. Bởi vì đồ chơi vẫn tồn tại quy tắc cố hữu phải tuân theo những kiến thức đã được thiết lập trước đó về xã hội con người. Hiện nay, các doanh nghiệp sản xuất đồ chơi gỗ Việt Nam ngày càng chăm chút từng chi tiết tạo hình và xử lý chất liệu để nâng cao giá trị nghệ thuật của đồ chơi gỗ trí tuệ, điển hình có các thương hiệu Việt như Huyền thoại tháp Hà Nội, The Small T, Maztermind.

2.2.2. Sự biểu đạt nội dung đồ chơi gỗ mang tính giải trí

Thế giới đồ chơi gỗ, đó chính là sự đối tượng hóa hiện thực những lực lượng bản chất của con người từ những mối quan tâm tới thế giới đồ vật đó, con người chuyển quan tâm của mình tới các quan hệ xã hội, quan hệ bản thân. Con người (bao gồm người lớn và trẻ nhỏ) cần được giải trí một cách khái quát toàn bộ hoạt động sống ở những khía cạnh thẩm mỹ của nó, đồng thời sở thích và đam mê đồ chơi gỗ của người lớn và trẻ nhỏ là không có giới hạn. Trong không gian nghệ thuật và vui chơi đó có sự tương đồng, ở đó con người có cơ hội phát triển toàn diện.

2.2.3. Sự biểu đạt nội dung đồ chơi gỗ mang tính giáo dục

Luận án tham chiếu lí thuyết mang tính giáo dục học của đồ chơi là cần thiết trong nghiên cứu đề tài đồ chơi gỗ. Đề tài cũng đã

thực hiện một số khảo sát nhằm nghiên cứu sát thực tế đối tượng nghiên cứu. Phần lớn các quan sát cho thấy việc để người chơi tự do tạo ra thứ gì đó theo ý mình, đã khuyến khích rất nhiều trí tưởng tượng.

2.2.4. Sự biểu đạt nội dung đồ chơi gỗ về khía cạnh văn hóa-kinh tế.

Việc đẩy mạnh nghiên cứu khoa học xã hội, văn hóa nghệ thuật song song với việc đổi mới kinh tế, coi việc nghiên cứu nghệ thuật và khoa học xã hội là một phương cách để tạo cơ sở phát huy tối đa sức sáng tạo cho tạo hình đồ chơi gỗ.

2.3. Thành tựu và hạn chế trong tạo hình đồ chơi gỗ Việt Nam hiện nay

2.3.1. Một số thành tựu: Tập trung sáng tạo tạo hình nhân mạnh nội dung và hình thức biểu đạt khá cụ thể, có sự tiết giảm hình thức bên ngoài dẫn đến hình thức mới: hình dáng tối giản, màu sắc phong phú, công nghệ kĩ thuật...

2.3.2. Một số hạn chế: Phát triển một cách tự phát dựa trên lợi ích kinh tế, chạy theo nhu cầu thị trường, bỏ qua tính văn hóa, tính giáo dục và sự an toàn. Việc đăng kí sở hữu trí tuệ và đăng kí bản quyền lại tốn kém thời gian và chi phí. Và vấn đề quan trọng là đồ chơi gỗ cần có dấu hợp chuẩn. Công nghệ phát triển thành công nghiệp giải trí gia đình.

2.3.3. Nguyên nhân của sự hạn chế: Thiếu nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ, thiếu mẫu mã, cần tính độc lập đổi mới, quyền sở hữu trí tuệ sản phẩm riêng. Mở mang tư duy và nâng cao hơn nữa trí tưởng tượng của con người. Thiếu nền công nghiệp ĐCG có bản sắc riêng.

Tiểu kết

Đồ chơi gỗ thể hiện giá trị của sự lao động khéo léo, tính thẩm mỹ, óc sáng tạo. đồ chơi gỗ không chỉ là món đồ chơi đơn thuần mà còn là hình thức nghệ thuật độc đáo, bên cạnh sự phát triển sáng tạo về nghệ thuật tạo hình.

Để khắc phục hạn chế còn tồn tại trong sản xuất đồ chơi gỗ, gia tăng ứng dụng công nghệ kĩ thuật trong sản xuất và nâng cao giá trị nghệ thuật, không xem đồ chơi gỗ chỉ là món đồ chơi đơn thuần mà còn đảm bảo về hình thức nghệ thuật tạo hình độc đáo.

Chương 3

ĐẶC ĐIỂM, GIÁ TRỊ VÀ ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN CỦA NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH ĐỒ CHƠI GỖ TẠI VIỆT NAM

3.1. Đặc điểm nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ ở Việt Nam hiện nay

3.1.1 Tính phổ quát của đồ chơi gỗ

Trải dài theo không gian và thời gian, quá trình tiếp biến văn hóa, hầu hết đồ chơi gỗ xưa và nay đều có hình thức hoặc tên gọi hoặc cách chơi giống nhau; nhiều vùng miền khác nhau cũng chơi cùng món đồ chơi tương tự nhau.

Quá trình tiếp biến văn hóa tất yếu ảnh hưởng văn hóa sâu sắc trên nhiều mặt cuộc sống, không ngoại trừ đồ chơi gỗ Việt Nam, chúng mang đậm yếu tố tạo hình từ các nền văn minh nhân loại, tuy nhiên khi đồ chơi gỗ phát triển tại Việt Nam, từng vùng miền đã có những khác biệt. Khác biệt đầu tiên là sự xuất hiện của chất liệu đặc trưng vùng nhiệt đới đó là tre, nứa rất phù hợp với đời sống người dân Việt Nam.

Tiếp sau, trong suốt quá trình phát triển và từ năm 1986 đến nay, có thể nói đồ chơi gỗ ở Việt Nam ảnh hưởng sâu sắc yếu tố tạo hình của nghệ thuật châu Âu bởi quá trình tiếp nhận, giao thoa và Việt hóa.

3.1.2. Tính kế thừa của đồ chơi gỗ Việt Nam

Luận án xem xét đồ chơi gỗ Việt Nam tính kế thừa trong hệ thống đồ chơi gỗ từ cấp vĩ mô đến vi mô, từ toàn cầu đến nội tại hệ thống đồ chơi gỗ trong nước.

Vấn đề là cần hiểu thế nào cho đúng sự biểu hiện về phong cách dân tộc trên các sản phẩm công nghiệp. Hiển nhiên nó chẳng phải là những trang trí cầu kì, cũng không chỉ giới hạn ở một số biểu hiện cụ thể về những họa tiết hoa văn dân tộc thường thấy. Chính là thủ pháp đem lại tác động thẩm mỹ phù hợp với các đặc điểm tâm lí thói quen tự giác, thị hiếu và cái đẹp của dân tộc. Đó là sự kết tinh của những quan hệ màu sắc, quan hệ tỉ lệ, quan hệ khối và không gian,... đã được hình thành theo tiến trình lịch sử của dân tộc.

Tìm cho được những quan hệ ổn định đó hiển nhiên là một bài toán không đơn giản.

3.1.3. Tính khoa học, nghệ thuật mang tính ứng dụng trong đồ chơi gỗ Việt Nam

Đặc trưng đồ chơi gỗ là sự đơn giản mà vẫn đáp ứng ở mức tốt nhất những nhu cầu của người chơi. Đây không phải là sự đơn giản theo nghĩa là đơn điệu mà trong sự đơn giản của kết cấu đã thấy phản ánh mọi suy tính chín chắn liên quan đến cách sử dụng, đến khả năng đáp ứng các nhu cầu đa dạng, đến sự phù hợp các chức năng với những vật xung quanh; trong sự đơn giản của đường nét, hình dáng, màu sắc đã thấy chứa đựng những khảo sát tinh tế về nhân trắc, về tâm sinh lí, về mỹ thuật, về công nghệ chế tạo từ đơn giản đến tinh vi, phản ánh

cuộc sống, giá trị thẩm mỹ của con người. Đồ chơi gỗ ứng dụng khoa học, kỹ thuật, công nghệ, kể cả văn hóa học và mỹ thuật học mang tính ứng dụng, thế giới nghệ thuật đồ chơi gỗ được hình thành trước hết không phải bằng lý thuyết mà chủ yếu bằng sự ứng dụng thực tiễn vào đời sống để đáp ứng nhu cầu chơi có thực, có ý nghĩa cả về tính ứng dụng nhằm tạo ra đồ chơi gỗ phải có tính thẩm mỹ và có tính văn hóa.

Đồ chơi gỗ cũng tiếp giáp hữu cơ đến cái ranh giới chia tách “*nghệ thuật không gian*” với “*nghệ thuật không gian – thời gian*” nằm trong nguyên lý cơ bản của nó là sự vận động tự thân của hình thức tạo hình. Điển hình là rối chú Tễu cũng là đồ chơi gỗ có tương tác với người chơi và người xem trong không gian nghệ thuật; là một hiện tượng nghệ thuật độc lập, một yếu tố của sự sáng tạo tổng hợp.

Đồ chơi gỗ Việt Nam là những tác phẩm của ngành thủ công nghệ thuật, đồ chơi gỗ truyền thống, đồ lưu niệm. Nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ Việt Nam là một sự pha trộn hài hoà, giữa bộ óc và bàn tay tài tình của người nghệ nhân Việt Nam.

Đồ chơi gỗ Việt Nam hài hòa hơn với thiên nhiên với các yếu tố tự nhiên, thấm đẫm tình yêu đối với thế giới hữu hình, với sự sống và văn minh lúa nước, ý niệm về văn hóa nông nghiệp, bồi đắp vào đó các tầng giai đoạn lịch sử, trở thành một hệ thống, đã tạo nên một dạng đồ chơi đơn giản nhưng đầy thú vị, biểu hiện trong những hình tượng, những tín hiệu ngôn ngữ tạo hình rất đa dạng. Thông qua đó người Việt đã gửi gắm những ngữ nghĩa bao hàm cả mong ước về cuộc sống đủ đầy, sung túc, gửi gắm những ước vọng tốt lành của người lớn vào tương lai của thế hệ trẻ. Là sự giải phóng sáng tạo ra khỏi sự giới hạn khuôn khổ chật hẹp của những món đồ chơi gỗ không chỉ được chế tác riêng cho mục đích vui chơi.

3.2. Giá trị của sáng tạo sản phẩm của nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ

3.2.1. Giá trị của đồ chơi gỗ về khía cạnh văn hóa nghệ thuật

Ý nghĩa của nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ là truyền tải văn hóa và tinh thần. Tầm quan trọng của đồ chơi gỗ như một biểu tượng văn hóa bắt đầu được nhấn mạnh và chứa đựng phong phú giá trị thẩm mỹ, nhân văn và tinh thần đại diện cho sự kết tinh của giá trị hàng trăm năm lịch sử cũng như tâm hồn, lối sống, thực tiễn của dân tộc. Đồ chơi gỗ không chỉ có giá trị như hàng hóa, mà mỗi một món đồ chơi gỗ đã gắn liền với tuổi thơ của mỗi con người, đồng thời phản ánh giá trị sống của họ, môi trường văn hóa, môi trường giáo dục của họ, cho dù nhỏ nhất cũng đem lại những giá trị nhất định về nhận thức thế giới cũng như phản ánh văn hóa của cộng đồng mà người chơi là chủ thể.

Trong văn hóa Việt Nam, đồ chơi gỗ đã đóng góp một phần không nhỏ vào hành trình hình thành văn hóa Việt một cách chủ động hoặc tự nhiên, hình thành tính cách và nuôi dưỡng tâm hồn của chúng ta thông qua những thăng trầm của lịch sử. Từ chơi, con người hình thành nên những thói quen sống, thói quen tư duy và từ đó tiếp tục sáng tạo nên những giá trị sống khác.

3.2.2. Giá trị của đồ chơi gỗ về khía cạnh giáo dục thẩm mỹ

Đồ chơi gỗ mang đến cho người chơi sự thích thú, giá trị chơi lâu dài, vì chúng là sản phẩm được thiết kế tốt, có sự chọn lọc, sáng tạo, cung cấp cho người chơi khả năng sử dụng trí tưởng tượng của họ. Âm thanh trong đồ chơi gỗ giúp người chơi có điều kiện phát triển thính giác, còn âm nhạc giúp phát triển mỹ cảm và tâm hồn. Đi liền với âm nhạc là màu sắc. Chúng đều có sự hoà hợp nghệ thuật phong phú cùng nhau.

Khi chơi đồ chơi gỗ, người chơi rất chủ động, không thụ động như đồ chơi điện tử. Chúng khuyến khích phát triển nhận thức cũng như phát triển các kỹ năng vận động, nâng cao kỹ năng về thể chất và phát triển vận động. đồ chơi gỗ rất thân thiện, dễ vận hành..

Sự hiểu biết mới về đồ chơi đã trở thành một xu hướng tạo hình kết hợp với lý thuyết giáo dục phương Tây để sáng tạo thể hệ đồ chơi bằng gỗ Việt Nam mang tính giáo dục.

3.3 Định hướng phát triển nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ Việt Nam

3.3.1 Tiếp cận khoa học công nghệ, kỹ thuật và các trào lưu đồ chơi gỗ hiện đại trên thế giới

Hồi sinh đồ chơi gỗ - quy luật vận động, thịnh và suy là điều tất yếu để có thể đón đầu xu hướng về đồ chơi gỗ phát triển bền vững.

Việc phát triển đồ chơi gỗ là phương pháp giải quyết vấn đề về giá trị kinh tế và vấn đề môi trường, giá cả phải chăng và khả năng tái chế, tái sử dụng, tiết giảm rất cao so với những đồ chơi hiện đại đắt tiền và gây hại cho môi trường (Tiết giảm - Tái sử dụng - Tái chế).

Thế kỉ XXI là tương lai của đồ chơi gỗ thông minh.

Đồ chơi gỗ có tương tác tốt, sẽ liên quan đến sự phát triển các kỹ năng vận động, ngôn ngữ, xã hội, và còn liên quan đến sự phát triển về nhận thức, trí thông minh và nhân cách.

3.3.2 Kế thừa và phát huy các giá trị truyền thống để tạo bản sắc riêng cho đồ chơi gỗ ở Việt Nam

Kế thừa và phát huy giá trị truyền thống để giữ gìn bản sắc vừa phát triển theo hướng công nghệ hiện đại. Những ý tưởng khởi nghiệp từ những làng nghề truyền thống, phát triển kinh tế, sáng tạo đồ chơi gỗ hiện đại từ đồ chơi dân gian; các chương trình làm đồ chơi gỗ với

sự tham gia hướng dẫn của nghệ nhân, thông qua hội thảo (workshop), triển lãm bảo tàng, đồng hành cùng các trường mầm non, tiểu học và trung học cơ sở, qua các hoạt động trải nghiệm bổ ích, cùng nhà trường xây dựng không gian trải nghiệm và vui chơi năng động, hiệu quả.

Hình thức thẩm mỹ và giá trị của nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ đến từ sáng tạo của các nghệ nhân, nghệ sĩ và nhà thiết kế. Họ phát triển các giá trị thẩm mỹ phù hợp với thời đại trong khi vẫn duy trì tâm hồn dân tộc. Nghệ thuật tạo hình sáng tạo đồ chơi gỗ về tư duy lôgic khoa học công nghệ sẽ dần dẫn tới cái Chân; sự thẩm mỹ với sự yêu thích sản phẩm sẽ đưa ta tới cái Mỹ; và kết quả của nó là sự thẩm mỹ rộng lớn hơn, sinh động hơn, đẹp hơn sẽ có một hình khối thị giác đầy đủ *hướng chân và hướng thiện*.

Tiểu kết

Đồ chơi gỗ như là tác phẩm nghệ thuật với vẻ đẹp cân đối hài hòa góp phần không chỉ thỏa mãn nhu cầu văn hóa tinh thần mà còn nâng cao thị hiếu thẩm mỹ của con người. Đồ chơi gỗ lúc này đã có sự giao thoa về khái niệm đồ trang trí và quà lưu niệm. Các món đồ chơi được nhiều người biết đến, được yêu quý, và trở thành biểu tượng cho văn hóa vùng miền, biểu tượng đặc trưng hay bản sắc của dân tộc.

Đồ chơi gỗ là một loại đồ chơi thông minh, đồng thời với nguyên liệu được sản xuất từ gỗ sẽ truyền tải “ngôn ngữ” như một “tiếng nói thầm” để khuyến khích người chơi sử dụng trí tưởng tượng, thúc đẩy quá trình phát triển bản thân của một cách toàn diện.

Đồ chơi gỗ có ưu điểm nổi bật về tính giáo dục, tính thân thiện, an toàn và bền vững. Đồng thời có tính đương đại, có thể tăng cường công năng chơi, tăng tính giáo dục, có kết hợp trí tuệ nhân tạo thì lúc ấy, đồ chơi gỗ thực sự là những người bạn thân thiết.

KẾT LUẬN

Trải qua một thời gian dài, đồ chơi gỗ vẫn chiếm một vị trí quan trọng trong danh mục đồ chơi, không chỉ vì lịch sử lâu đời và kết cấu kinh điển mang nét hoài cổ pha nét cách tân, mà còn là vì chất liệu tự nhiên, bảo vệ môi trường, độ bền, tính linh hoạt, và hơn hết, đồ chơi gỗ bảo đảm về giá trị nghệ thuật.

Từ năm 1986 tới nay, thời gian lịch sử tuy ngắn nhưng việc sáng tạo nghệ thuật tạo hình đồ chơi gỗ là kết quả của sự kế thừa và tiếp biến đồ chơi gỗ truyền thống Việt Nam có tính tương đồng rất rộng với đồ chơi gỗ thế giới. Do đó phát triển đồ chơi gỗ là khuynh hướng dân tộc hóa về nghệ thuật tạo hình kết hợp thẩm mỹ, kĩ thuật của sản phẩm công nghiệp. Yếu tố bản địa đóng vai trò quan trọng, kết hợp với chất liệu địa phương tạo nên một bản sắc riêng biệt của đồ chơi gỗ Việt Nam. Điều này phản ánh mối quan hệ giữa nghệ thuật tạo hình và đồ chơi gỗ thông qua ngôn ngữ tạo hình truyền thống giao thoa cùng ngôn ngữ tạo hình hiện đại.

Hình thức biểu đạt của tạo hình đồ chơi gỗ là hình khối và yếu tố mỹ thuật tạo hình phản ánh tính sáng tạo, kĩ thuật và tài năng. Nó phản ánh nền văn hóa nghệ thuật, tạo nguồn cho cái đẹp, là những sáng tạo mới, có hình dạng đơn giản và màu sắc thanh lịch, hấp dẫn đem đến kết quả cuối cùng là một sản phẩm hoàn thiện.

Một trong những yếu tố cần thiết cho việc phát triển đồ chơi gỗ là đổi mới tư duy sản xuất trong bối cảnh kinh tế thị trường nhằm nâng cao giá trị thẩm mỹ và chất lượng, sử dụng vật liệu gỗ phù hợp với cuộc sống hiện đại và đồng thời, đáp ứng nhu cầu và thị hiếu của người dùng, người chơi. Điều đó càng khẳng định, bảo tồn và phát triển đồ chơi gỗ là cần thiết để nâng cao nhận thức công chúng./.